

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

На правах рукопису

**РАБІЙЧУК АННА МИХАЙЛІВНА
ТЕХНОЛОГІЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ
БАГАТОДІТНИМ СІМ'ЯМ**

Спеціальність: 232 «Соціальне забезпечення»

Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:

СУШИК НАТАЛІЯ СТЕПАНІВНА

кандидат педагогічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 22

засідання кафедри соціальної роботи та
педагогіки вищої школи
від 02 червня 2025 р.

Завідувач кафедри соціальної роботи та
педагогіки вищої школи

_____ проф. Чернета С. Ю.

Луцьк 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ БАГАТОДІТНИМ СІМ'ЯМ	6
1.1. Сутність, види, зміст соціальної допомоги багатодітним сім'ям	6
1.2. Законодавчо-нормативні основи надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям	12
1.3. Умови призначення та виплати соціальної допомоги багатодітним сім'ям	19
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ БАГАТОДІТНИМ СІМ'ЯМ	23
2.1. Зарубіжний досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям	23
2.2. Досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям департаментом соціальної політики Луцької міської ради	28
2.2. Рекомендації для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади	33
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	44

АНОТАЦІЯ

Рабійчук А. М. Технологія надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям. Випускна кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025.

Метою дослідження є розроблення рекомендацій для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади.

Об'єктом дослідження є процес надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям.

Предметом дослідження є технологія надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади.

В роботі розглянуто сутність, види, зміст соціальної допомоги багатодітним сім'ям; розкрито законодавчо-нормативні основи та умови призначення і виплати соціальної допомоги багатодітним сім'ям; проаналізовано зарубіжний досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям; вивчено досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям департаментом соціальної політики Луцької міської ради; сформовано рекомендації для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади.

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціальна допомога, територіальна громада, багатодітні сім'ї.

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження технології надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям зумовлена зростанням кількості таких родин, які часто перебувають у складних життєвих обставинах і потребують комплексної підтримки з боку держави та місцевих громад. Ефективне застосування сучасних соціальних технологій дозволяє підвищити якість життя дітей і батьків, забезпечити доступ до необхідних ресурсів, зменшити рівень бідності, запобігти соціальному відчуженню та сприяти інтеграції багатодітних сімей у суспільство. У контексті реформування системи соціального захисту в Україні особливо важливо вдосконалити механізми надання допомоги, орієнтуючись на адресність, індивідуальний підхід та міжвідомчу взаємодію, що робить тему дослідження надзвичайно важливою та своєчасною.

Особливості надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям досліджували: Афанасьєва Ю. [2], Безтелесна Л. [3], Бориченко К. [4], Бурлака О. [7], Добрянський А. [12], Корж І. [17], Крамаренко Л. [19], Сітнік С. [31], Стрельник О. [33], Яригіна Є. [34] та інші. Проте, саме технологія надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям є недостатньо розкритою та потребує подальшого вдосконалення.

Актуальність проблеми та недостатня її розробленість у соціальній теорії та практиці обумовили вибір теми наукового дослідження: «Технологія надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям».

Мета дослідження – розробити рекомендації для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність, види, зміст соціальної допомоги багатодітним сім'ям.
2. Обґрунтувати умови призначення та виплати соціальної допомоги багатодітним сім'ям.

3. Вивчити досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям департаментом соціальної політики Луцької міської ради.

4. Розробити рекомендації для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади.

Об'єкт дослідження – процес надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям.

Предмет дослідження – технологія надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури з теорії та практики соціального забезпечення багатодітних сімей, практичного досвіду департаменту соціальної політики Луцької міської ради, спостереження, бесіди.

Експериментальне дослідження проводилося на базі департаменту соціальної політики Луцької міської ради.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні рекомендацій для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади.

Апробація результатів та публікації. Результати наукового дослідження представлені в тезах наукової доповіді конференції:

1. Сушик Н., Рабійчук А. Соціальна допомога багатодітним сім'ям у Луцькій міській територіальній громаді. *Актуальні проблеми соціальної роботи та соціального забезпечення : європейський та національний вимір* : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 травня 2025 року) / за заг. ред. С. Ю. Чернети. Луцьк, 2025. С. 221–224.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ БАГАТОДІТНИМ СІМ'ЯМ

1.1. Сутність, види, зміст соціальної допомоги багатодітним сім'ям

Соціальна допомога багатодітним сім'ям є важливою складовою державної соціальної політики, спрямованої на підтримку родин, які виховують трьох і більше дітей. Вона має на меті не лише забезпечення мінімальних соціальних стандартів життя для таких родин, а й сприяння реалізації прав дитини, забезпечення рівних можливостей для її розвитку та зменшення ризику потраплення родини в складні життєві обставини.

Дослідимо наукові праці присвячені даній проблемі. Зокрема, Андріїв В. В. підмітив, що «соціально-правовий захист материнства, дитинства сьогодні в нашій державі розглядається як один із найважливіших векторів економічного, соціального та культурного розвитку. Небажання народжувати дітей викликано низьким рівнем життя в Україні і не достатнім нормативно-правовим захистом сімей з дітьми. Якщо в Європі пільги і доплати розраховані на сім'ї з середнім рівнем доходу, то в Україні фінансово підтримують тільки дуже бідні сім'ї [1, с. 174]». Ми погоджуємося з автором, оскільки соціальний захист багатодітних сімей потребує істотного вдосконалення, а обмежена підтримка лише найбідніших не стимулює народжуваність і не сприяє сталому розвитку суспільства.

Мадай О. та Павлюк Т. здійснюючи діагностику соціальної допомоги сім'ям з дітьми вказали, «що новий формат соціальної роботи із малозабезпеченими сім'ями з дітьми має бути спрямований на забезпечення їх потреб та профілактику сімейного неблагополуччя [21, с. 55]». Підтримуємо думку, що ефективна соціальна робота з багатодітним сім'ям має ґрунтуватися не лише на наданні допомоги, а й на системній профілактиці кризових ситуацій та підтримці повноцінного функціонування родини.

Сітнік С. зазначила, що «у відносинах «сім'я – держава» соціальний статус і соціально-рольові функції сім'ї недооцінюються. В Україні переважає так зване вузьке розуміння змісту сімейної політики, тобто політика держави

щодо сім'ї спрямована на вирішення конкретного завдання, має демографічну мету і соціальну спрямованість (допомога окремим категоріям населення), щодо інших аспектів, то вони фактично не розвинуті [31, с. 8]». Погоджуємось з авторкою, що для досягнення реального добробуту багатодітних сімей в Україні необхідно перейти від вузької, суто демографічної моделі сімейної політики до комплексного підходу, що визнає і підтримує багатофункціональну роль сім'ї в суспільстві.

Бурлака О. С. підсумовувала, що «державна соціальна підтримка має важливе значення для забезпечення належного фізичного, психічного, соціального, інтелектуального розвитку дітей з багатодітних, неповних, малозабезпечених сімей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, інвалідів з дитинства та дітей-інвалідів, а також забезпечення належного матеріального забезпечення окремих сімей з дітьми. Зазначені категорії громадян є вразливими верствами населення, які потребують більшої уваги і усесторонньої допомоги як від держави, так і від інших недержавних організацій (благодійних), тощо, оскільки матеріальне благополуччя та добробут окремої сім'ї є запорукою добробуту усього українського суспільства [8, с. 50]».

Таким чином, на нашу думку, забезпечення всебічної підтримки вразливих категорій дітей і сімей з боку держави та громадських організацій є ключовою умовою формування соціально здорового і стабільного суспільства в Україні.

Згідно з нашою науковою позицією **«соціальна допомога багатодітним сім'ям»** – це система заходів і механізмів, спрямованих на правову, інформаційну, матеріальну, освітню, соціально-психологічну підтримку сімей, у складі яких є троє і більше дітей. Ці заходи мають на меті захист соціально вразливих категорій населення та запобігання їх соціальному відчуженню. Статус багатодітної сім'ї визначається відповідно до національного законодавства та підтверджується посвідченням встановленого зразка.

Соціальна допомога багатодітним сім'ям є важливим проявом солідарності держави з родинами, які виконують надзвичайно значущу демографічну функцію, забезпечуючи відтворення населення та формування майбутнього країни. Така допомога базується на низці ключових принципів, кожен з яких визначає підходи до надання підтримки та гарантує справедливість і ефективність соціальної політики:

Принцип адресності. Цей принцип означає, що соціальна допомога надається саме тим сім'ям, які найбільше її потребують. Йдеться про індивідуальний підхід до кожної родини з урахуванням її складу, матеріального становища, життєвих обставин тощо. Адресність дозволяє уникати розпорошення ресурсів і забезпечує підтримку найбільш уразливих верств населення.

Принцип цільового призначення. Допомога повинна мати чітко визначене призначення, наприклад, на покриття витрат, пов'язаних із навчанням дітей, забезпеченням житлом або придбанням необхідних товарів для дитини. Цей принцип гарантує, що надані ресурси будуть використані саме за призначенням, а не на сторонні потреби, які не пов'язані з благополуччям дітей.

Принцип доступності. Соціальні послуги та допомога повинні бути доступними для всіх багатодітних родин, які відповідають встановленим критеріям. Це передбачає просту та зрозумілу процедуру звернення, мінімізацію бюрократичних бар'єрів, а також наявність повної та вчасної інформації про можливості підтримки.

Принцип гуманності. У процесі надання соціальної допомоги враховуються гідність, права та потреби кожного члена родини. Допомога має бути не лише матеріальною, а й моральною підтримкою, яка підвищує якість життя сім'ї та сприяє її гармонійному розвитку. Держава повинна демонструвати співчуття, повагу та турботу щодо багатодітних сімей.

Принцип рівності. Цей принцип передбачає забезпечення рівних умов отримання допомоги для всіх багатодітних сімей, незалежно від місця проживання, соціального статусу, національності чи інших факторів. Рівність

означає відсутність дискримінації і справедливий розподіл соціальних ресурсів між усіма, хто має на них право.

В Україні функціонує декілька основних видів соціальної допомоги, що надаються багатодітним сім'ям.

Грошова допомога. Найпоширенішим видом такої підтримки є Державна грошова допомога багатодітним сім'ям, яка спрямована на часткове покриття витрат, пов'язаних з утриманням дітей, задоволенням їхніх щоденних потреб, а також сприянням належному догляду та розвитку. Зокрема, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2019 року № 250 [24], в Україні було запроваджено щомісячну державну допомогу в розмірі 2100 грн. (станом на травень 2025 р.) на кожну третю і наступну дитину у багатодітній родині до досягнення нею шестирічного віку. Це рішення стало важливим кроком у напрямі посилення адресності соціальної підтримки, оскільки дозволяє зосередити ресурси на тих родинах, які потребують найбільшої допомоги.

Запровадження цієї допомоги сприяє частковому вирівнюванню стартових можливостей для дітей у багатодітних родинах, зменшенню фінансового навантаження на батьків, а також створенню більш стабільного середовища для виховання дітей. У перспективі такі програми можуть мати позитивний вплив на демографічну ситуацію в країні, заохочуючи народження дітей та підтримуючи родини у їхньому прагненні забезпечити належний рівень життя.

Пільги на оплату житлово-комунальних послуг. Законодавством передбачено, що багатодітні родини мають право на знижку у розмірі 50% від загальної вартості комунальних платежів. Ця пільга надається в межах соціальних норм споживання житлово-комунальних послуг, встановлених державою. Вона поширюється на такі послуги, як оплата за користування водопостачанням, водовідведенням, електроенергією, газопостачанням, опаленням та утриманням житла [30].

Крім того, у випадках, коли багатодітна сім'я проживає в населеному пункті або житловому об'єкті, де відсутнє централізоване опалення, їм надається право на 50% знижку при придбанні твердого палива (дров, вугілля) та скрапленого газу для побутових потреб. Це дозволяє зменшити фінансове навантаження на родини з великою кількістю дітей, забезпечити їм комфортні умови проживання та підтримати соціальну стабільність.

Пільги на проїзд. Діти, які виховуються у багатодітних сім'ях, користуються правом на безоплатний проїзд у міському та приміському громадському транспорті, за винятком таксі. Це право гарантується державою як форма соціальної підтримки таких родин і спрямоване на зменшення витрат на щоденні поїздки до освітніх закладів, медичних установ чи інших необхідних місць. У деяких випадках зазначені пільги можуть поширюватися також і на одного або обох батьків, які супроводжують дитину або здійснюють проїзд із сімейних чи побутових потреб. Така підтримка дає змогу полегшити фінансове навантаження на багатодітні родини, сприяючи їхній соціальній інтеграції та забезпеченню рівних можливостей у доступі до базових послуг.

Освітні пільги. Держава забезпечує низку освітніх пільг для дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях, з метою створення рівних умов для здобуття якісної освіти. Зокрема, таким дітям гарантується першочергове зарахування до закладів дошкільної освіти, що дозволяє батькам оперативно влаштувати дитину в дитячий садок без довготривалого очікування.

Крім того, передбачено пільгові умови вступу до закладів вищої освіти, які можуть включати додаткові бали чи квоти під час конкурсного відбору. Після вступу здобувачі освіти з багатодітних родин мають можливість претендувати на державну академічну або соціальну стипендію, що частково покриває витрати на навчання і проживання. Окрім цього, існують знижки на оплату навчання в окремих приватних освітніх установах, що дозволяє розширити вибір і доступ до якісної освіти за межами державного сектору.

Натуральна допомога. У ряді територіальних громад України впроваджуються спеціальні місцеві програми допомоги багатодітним сім'ям,

які покликані покращити умови їхнього життя та зменшити фінансове навантаження. Такі програми можуть включати регулярне або періодичне надання найнеобхідніших товарів і послуг, зокрема продуктових наборів, сезонного одягу та взуття, шкільного приладдя для дітей, а також ліків, засобів гігієни й іншої побутової допомоги. Часто ці заходи реалізуються за участі місцевих органів влади спільно з благодійними організаціями, соціальними службами чи волонтерськими ініціативами.

Психологічна та соціальна підтримка. Фахівці соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді здійснюють індивідуальну роботу з багатодітними родинами, які перебувають у складних життєвих обставинах, надаючи консультації та допомогу в оформленні документів, доступі до послуг тощо.

Зміст соціальної допомоги охоплює всі аспекти забезпечення життєдіяльності родини: матеріальне забезпечення, забезпечення житлом, доступ до медичних і освітніх послуг, культурного розвитку, соціальної інтеграції. У ширшому розумінні – це також створення умов для гідного життя, виховання і розвитку дітей у родинному середовищі.

Наявність соціальних пільг сама по собі не гарантує підвищення добробуту родини, тому важливою частиною змісту соціальної допомоги є інтеграційний підхід, що враховує потреби всієї родини, а не лише дитини чи матері. Зокрема, програми з підтримки працевлаштування одного з батьків, консультації з ведення сімейного бюджету, доступ до оздоровлення, дозвілля та культурного розвитку – це все елементи комплексної підтримки, яка відповідає сучасному баченню соціального захисту.

Соціальна допомога багатодітним сім'ям в Україні є важливим елементом державної політики соціального захисту населення. Вона охоплює широкий спектр заходів від грошової допомоги до соціальних послуг, спрямованих на забезпечення гідного життя для родини та підтримку розвитку дітей. Проте ефективність цієї системи потребує послідовного вдосконалення, зокрема за рахунок підвищення адресності допомоги, зменшення адміністративних бар'єрів і розвитку місцевих ініціатив.

1.2. Законодавчо-нормативні основи надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям

Соціальна політика держави спрямована на забезпечення гідного рівня життя для всіх громадян, зокрема – соціально вразливих верств населення. Однією з таких категорій є багатодітні сім'ї, які потребують особливого захисту та підтримки з боку держави. Правове забезпечення надання соціальної допомоги таким сім'ям в Україні ґрунтується на комплексі законодавчих та нормативно-правових актів, які визначають підстави, форми, обсяги та порядок надання допомоги (Таблиця 1.1). Це важлива складова реалізації принципів соціальної справедливості, рівності та солідарності.

Правова основа захисту багатодітних сімей в Україні закріплена, передусім, у Конституції України. Частина третя статті 51 Основного Закону встановлює, що «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою [16]». Цей конституційний принцип створює базу для розроблення спеціальних законів, які регламентують механізми реалізації соціальної політики щодо багатодітних родин.

Ключовим спеціальним законом у цій сфері є Закон України «Про охорону дитинства», який визначає, що багатодітна сім'я – це сім'я, у якій подружжя (або один з батьків) має трьох і більше дітей. Стаття 13 цього закону гарантує багатодітним сім'ям ряд пільг, зокрема право на безоплатне одержання ліків за рецептами лікарів, безоплатне користування всіма видами міського транспорту, знижки на комунальні послуги тощо [30].

Окрім цього, Закон України «Про охорону дитинства» визначає пріоритетність державної підтримки багатодітних сімей у сфері освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. Зокрема, діти з багатодітних родин мають право на першочергове зарахування до закладів дошкільної освіти, пільгові умови вступу до закладів вищої освіти, а також безоплатне забезпечення підручниками. Закон також передбачає державне сприяння у працевлаштуванні батьків із багатодітних сімей та створення умов для поєднання професійної діяльності з виконанням батьківських обов'язків [30].

Таблиця 1.1

Правове забезпечення надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям

Вид та назва документу	Дата/ №	Коротка характеристика
Конституції України [16].	28.06.1996/ 254к/96- ВР	Забезпечено охороною держави сім'ю, дитинство, материнство і батьківство.
Закон України «Про охорону дитинства» [30].	26.04.2001/ 2402-III	Встановлено базові права дитини на життя, медичну допомогу, освіту, всебічний розвиток, виховання в сім'ї та соціальну підтримку.
Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» [27].	21.11.1992/ 2811-XII	Встановлено гарантований державою рівень фінансової підтримки родин з дітьми через надання грошової допомоги, яка враховує кількісний склад сім'ї, рівень її доходів та вік дітей.
Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [28].	01.06.2000/ 1768-III	Забезпечено дітям рівень життя не нижче прожиткового мінімуму, шляхом надання грошової допомоги найменш соціально захищеним сім'ям та сприяння їхній економічній самостійності.
Постанова КМУ «Деякі питання надання соціальної підтримки багатодітним сім'ям» [24].	13.03.2019/ 250	Встановлено процедуру визначення умов призначення та фінансування допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях.
Постанова КМУ «Деякі питання виготовлення і видачі посвідчень батьків багатодітної сім'ї та	02.03.2010/ 209	Визначено процедуру виготовлення та видачі посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї.

дитини з багатодітної сім'ї» [23].		
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» [26].	27.12.2001/ 1751	Визначено умови призначення та виплати певних видів державної допомоги сім'ям з дітьми.
Постанова КМУ «Про виплату одноразової винагороди жінкам, яким присвоєно почесне звання України "Мати-героїня", та одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми» [25].	28.02.2011/ 268	Визначено механізм виплати одноразової винагороди жінкам, яким присвоєно почесне звання України «Мати-героїня».
Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження форми заяви для оформлення посвідчення батьків багатодітної сім'ї та посвідчення дитини з багатодітної сім'ї» [29].	18.05.2021/ 253	Затверджено форму заяви для оформлення посвідчення батьків багатодітної сім'ї та посвідчення дитини з багатодітної сім'ї.

Важливе значення має Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», який встановлює порядок надання державної соціальної допомоги багатодітним сім'ям. Зокрема, у межах цього закону реалізується допомога на дітей, які виховуються в багатодітних сім'ях. Розмір цієї допомоги, станом на

2025 рік, становить 2100 гривень щомісячно на кожну третю і наступну дитину до досягнення нею 6 років [27].

Ця допомога є важливою формою матеріальної підтримки багатодітних родин і спрямована на часткове покриття витрат, пов'язаних з утриманням малолітніх дітей. Закон також передбачає, що призначення допомоги здійснюється на підставі поданих документів без урахування доходів сім'ї, що робить її доступною для всіх багатодітних родин, які відповідають визначеним критеріям. Окрім того, держава має забезпечувати своєчасну індексацію розміру допомоги відповідно до змін соціальних стандартів, що є важливим у контексті економічної нестабільності та інфляційних процесів.

Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» визначає правові, організаційні та фінансові засади надання державної підтримки сім'ям, у яких виховуються діти. Основною метою закону є створення сприятливих умов для належного утримання, виховання і розвитку дітей, зниження рівня дитячої бідності та забезпечення соціального захисту сімей з дітьми. Закон встановлює види допомог, які надаються за рахунок коштів державного бюджету, а саме: допомога у зв'язку з вагітністю та пологами, при народженні дитини, на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, на дітей одиноких матерів, а також тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів або не мають можливості утримувати дитину.

Закон також визначає порядок призначення, розміри та умови виплати кожного виду допомоги, включаючи необхідні документи, строки подання заяви та випадки припинення виплат. Важливою складовою закону є його соціальна спрямованість, адже він передбачає адресну підтримку найуразливіших категорій сімей, що дозволяє ефективніше розподіляти бюджетні ресурси. Таким чином, закон є важливим елементом державної політики у сфері соціального захисту населення, спрямованим на підтримку родин з дітьми та створення рівних можливостей для всебічного розвитку кожної дитини в Україні [27].

На нормативному рівні механізм надання допомоги деталізується Постановами Кабінету Міністрів України. Наприклад, Постанова КМУ від 13 березня 2019 р. № 250 визначає Порядок виплати допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях. Згідно з цим документом, допомога надається без урахування доходу сім'ї, що є позитивним аспектом у контексті соціальної справедливості [24].

Слід також згадати про Порядок виготовлення і видачі посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї, затверджений Постановою КМУ від 2 березня 2010 р. № 209. У цьому порядку чітко визначено процедуру оформлення статусу, перелік необхідних документів, умови продовження та анулювання дії посвідчення багатодітної родини [23]. Наявність посвідчення є ключовою умовою для реалізації пільг і соціальних гарантій.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми» визначає механізм призначення, нарахування та виплати різних видів державної допомоги, зокрема допомоги при народженні дитини, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, одиноким матерям та на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування. Документ встановлює перелік необхідних документів, порядок звернення та умови отримання допомоги, а також передбачає контроль за її цільовим використанням, що спрямовано на соціальну підтримку сімей з дітьми та забезпечення їх базових потреб [26].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про виплату одноразової винагороди жінкам, яким присвоєно почесне звання України «Мати-героїня», та одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми» регламентує порядок надання державної підтримки окремим категоріям громадян. Згідно з документом, жінки, удостоєні звання «Мати-героїня», отримують одноразову грошову винагороду як визнання їхньої заслуги у вихованні дітей. Постанова визначає умови, розміри та процедуру виплат, а також відповідальні органи, що здійснюють ці виплати [25].

Наказ Міністерства соціальної політики України від 18 травня 2021 року № 253 «Про затвердження форми заяви для оформлення посвідчення батьків багатодітної сім'ї та посвідчення дитини з багатодітної сім'ї» встановлює офіційну форму заяви, яку подають громадяни для отримання відповідних посвідчень [29]. Ці документи підтверджують статус багатодітної сім'ї та надають право на пільги, передбачені законодавством. Заява подається одним із батьків до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення або до центру надання адміністративних послуг. До заяви додаються копії свідоцтв про народження дітей, свідоцтва про шлюб (за наявності), фотокартки та інші документи, що підтверджують статус багатодітної сім'ї. Посвідчення видаються безоплатно та мають строк дії, визначений законодавством.

Окрім державної допомоги, в Україні активно розвиваються місцеві програми соціального захисту, які передбачають додаткову підтримку багатодітним родинам з боку органів місцевого самоврядування. Наприклад, у багатьох громадах передбачено одноразові виплати до свят, безкоштовне харчування дітей у школах і садках, надання матеріальної допомоги на лікування, тощо. Такі заходи визначаються на рівні місцевих нормативно-правових актів, відповідно до можливостей місцевого бюджету.

Важливим аспектом місцевих програм є їхня гнучкість та адаптація до конкретних потреб громади, що дозволяє ефективніше реагувати на виклики, з якими стикаються багатодітні родини. Зокрема, деякі територіальні громади запроваджують цільові програми з підтримки сімей, які виховують дітей з інвалідністю, забезпечують пріоритетне право на отримання соціального житла або фінансують шкільне приладдя для дітей із соціально вразливих категорій. Такі ініціативи не лише підвищують рівень соціальної захищеності багатодітних сімей, а й сприяють розвитку партнерства між владою та громадськістю на місцевому рівні.

Окрему увагу варто приділити питанням доступу до освіти та житлово-комунальних пільг. Законодавством передбачено першочергове зарахування дітей з багатодітних сімей до дитячих садків, шкіл та позашкільних закладів.

Також сім'ї можуть користуватись знижками на оплату житлово-комунальних послуг у розмірі 50%, що суттєво полегшує фінансове навантаження на родину.

Незважаючи на існуючі законодавчі гарантії, у практиці надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям існує низка проблем. Серед них – недостатній рівень фінансування, бюрократизація процедур, відсутність автоматизації процесу призначення допомог та недостатній контроль за цільовим використанням коштів. У зв'язку з цим експерти наполягають на необхідності вдосконалення правового регулювання з урахуванням цифровізації соціальних послуг, розширення доступу до електронних сервісів, спрощення процедур і створення єдиного реєстру багатодітних сімей.

У перспективі правове забезпечення підтримки багатодітних сімей має розвиватися в напрямку інтегрованих соціальних послуг, які включатимуть не лише фінансову допомогу, але й психологічну, освітню та професійну підтримку батьків. Важливо також гармонізувати українське законодавство із європейськими стандартами в частині захисту родин, що виховують трьох і більше дітей, і створити цілісну державну стратегію підтримки багатодітних родин.

Таким чином, правове забезпечення надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям в Україні базується на широкому колі нормативних актів, але потребує подальшого вдосконалення. Лише комплексний, системний підхід дозволить забезпечити реальний, а не формальний соціальний захист цієї категорії населення. Особливо важливим є посилення механізмів контролю за реалізацією прав багатодітних сімей та удосконалення процедур надання допомоги відповідно до реальних потреб родин.

1.3. Умови призначення та виплати соціальної допомоги багатодітним сім'ям

У сучасних соціально-економічних умовах України багатодітні сім'ї потребують особливої уваги та підтримки з боку держави. Забезпечення належного рівня життя таких родин є важливим аспектом соціальної політики, спрямованої на підтримку демографічного розвитку та захист прав дітей. Держава надає багатодітним сім'ям різноманітні форми соціальної допомоги, включаючи грошові виплати, пільги та інші види підтримки. Розглянемо умови призначення та виплати соціальної допомоги багатодітним сім'ям в Україні, а також пов'язані з цим пільги, процедури та проблемні аспекти реалізації відповідної політики.

Визначення багатодітної сім'ї та правовий статус. Згідно з українським законодавством, багатодітною вважається сім'я, яка виховує трьох і більше дітей віком до 18 років. Для отримання відповідного статусу батьки повинні перебувати у зареєстрованому шлюбі та спільно проживати з дітьми. Діти, над якими встановлено опіку чи піклування, можуть враховуватися у разі, якщо офіційно оформлено відповідні документи. Сім'ї, в яких чоловік та жінка проживають разом без офіційної реєстрації шлюбу, не мають права на отримання статусу багатодітної сім'ї та відповідних пільг. Наявність офіційного посвідчення є основним документом для підтвердження права на соціальні гарантії.

Важливим аспектом визначення правового статусу багатодітної сім'ї є також вік дітей: якщо дитина після досягнення 18-річного віку продовжує навчання у закладі освіти на денній формі, вона враховується до складу багатодітної сім'ї до досягнення 23 років. Крім того, статус надається лише за умови, що всі діти проживають разом із батьками за однією адресою. У разі зміни складу сім'ї або припинення підстав для пільг, наприклад, досягнення дитиною граничного віку або вибуття з сім'ї, то статус підлягає перегляду, а відповідні соціальні гарантії можуть бути скасовані [11].

Умови призначення соціальної допомоги. Багатодітні сім'ї мають право на отримання щомісячної державної допомоги на третю і кожную наступну дитину віком до шести років. Розмір допомоги у травні 2025 року становив 2100 гривень на кожную таку дитину. Ця допомога призначається незалежно від отримання сім'єю інших видів соціальної допомоги та виплачується з місяця подання заяви з усіма необхідними документами до досягнення дитиною шести років. Також багатодітні родини мають змогу отримувати інші види адресної допомоги, у випадках складних життєвих обставин, особливо якщо один із батьків не працює або родина є малозабезпеченою. Деякі види допомог можуть призначатися автоматично, через електронні системи моніторингу доходів.

Процедура оформлення допомоги. Для призначення допомоги одному з батьків необхідно звернутися до органу соціального захисту населення або Центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) за місцем проживання. Заяву можна подати особисто, поштою або електронною поштою. До заяви слід додати: копії паспорта, копії реєстраційного номера облікової картки платника податків, копії посвідчення батьків багатодітної сім'ї та посвідчення дитини з багатодітної сім'ї (з пред'явленням оригіналів); копії свідоцтв про народження всіх дітей (з пред'явленням оригіналів). У разі неможливості подання посвідчень допускається надання довідки про багатодітну сім'ю, виданої відповідним органом влади. Також доцільно надати інформацію про рівень доходів, банківські реквізити для перерахування коштів та контактну інформацію. Оформлення можливо також через портал Дія, що значно спрощує доступ до послуги [22].

У разі подання документів в електронній формі через портал Дія, заявник має пройти електронну ідентифікацію за допомогою кваліфікованого електронного підпису або системи BankID. Після заповнення електронної форми та завантаження скан-копій необхідних документів, заявка автоматично передається до органу соціального захисту населення для розгляду. Рішення про призначення допомоги приймається протягом 10 робочих днів з моменту надходження повного пакета документів. У разі позитивного рішення, виплата

здійснюється на вказаний банківський рахунок заявника. У випадку відмови у призначенні допомоги, орган соціального захисту надає письмове обґрунтування причин та роз'яснення щодо можливості повторного звернення.

Пільги для багатодітних сімей. Окрім грошової допомоги, багатодітні сім'ї мають право на низку пільг, зокрема: 50% знижка на оплату житлово-комунальних послуг, за умови, що середньомісячний дохід на одну особу не перевищує встановленого рівня; безоплатне харчування дітей в освітніх закладах; першочергове право на отримання житла з соціального фонду; щорічну додаткову оплачувану відпустку тривалістю 10 календарних днів одному з батьків, які мають двох або більше дітей віком до 15 років. Також багатодітні родини мають право на безоплатне отримання лікарських засобів за рецептами лікарів, позачергове обслуговування у закладах охорони здоров'я, пільги при вступі дітей до закладів вищої освіти. У деяких регіонах діють місцеві програми додаткової підтримки багатодітних родин [11].

Також багатодітні сім'ї користуються правом на безоплатний проїзд у міському громадському транспорті (крім таксі) для дітей та одного з батьків, що супроводжує їх. У разі працевлаштування одного з батьків у державних або комунальних установах передбачена можливість скороченого робочого дня або неповного робочого тижня із збереженням усіх гарантій відповідно до законодавства. Додатково, у рамках регіональних ініціатив, багатодітні родини можуть отримувати сертифікати на придбання шкільного приладдя, сезонного одягу або безоплатні путівки на оздоровлення дітей у літніх таборах.

Особливі випадки та додаткові виплати. У разі народження у однієї жінки одночасно трьох і більше дітей, сім'я автоматично набуває статусу багатодітної. У такому випадку держава може надавати одноразову допомогу, а також додаткову щомісячну виплату. Крім того, сім'ї, які мають п'ятеро і більше дітей, можуть претендувати на позачергове надання житлового приміщення. Матері, які народили та виховали до шістдесятирічного віку п'ятеро і більше дітей, мають право на отримання пенсії за особливі заслуги перед Україною. В окремих випадках багатодітні сім'ї можуть претендувати на

соціальні квартири, отримання допомоги в межах міжнародних програм або благодійних ініціатив. Також вони мають право на безоплатне забезпечення підручниками, знижки на міжміські перевезення, компенсацію частини витрат на відпочинок дітей у таборах [11].

У разі, якщо багатодітна родина опинилася в складних життєвих обставинах, таких як тяжка хвороба одного з членів сім'ї, втрата годувальника або внаслідок надзвичайних ситуацій (пожежа, затоплення, внутрішнє переміщення тощо), то їй може бути призначена додаткова цільова допомога за рішенням місцевих органів влади. Окрім цього, сім'ї з дітьми з інвалідністю мають право на розширений перелік пільг, включаючи підвищені виплати, технічні засоби реабілітації та адаптовані освітні послуги. У деяких випадках можливе також залучення до програм підтримки непрацюючих батьків, зокрема шляхом навчання, перекваліфікації або сприяння у працевлаштуванні через центри зайнятості [22].

Незважаючи на наявні механізми підтримки, багато багатодітних родин стикаються з труднощами при отриманні допомоги. Застарілі методи обробки документів, надмірна бюрократія, відсутність цифрових рішень у деяких регіонах, недостатній обсяг допомоги – усе це створює бар'єри для ефективного функціонування системи. Також значним викликом є нерівномірність регіональної підтримки, коли у великих містах можливості допомоги значно кращі, ніж у сільській місцевості. Для поліпшення ситуації необхідно вдосконалювати законодавчу базу, впроваджувати новітні інформаційні технології, підвищувати соціальні стандарти. Особливу увагу слід приділити адресності допомоги, аби найбільше підтримки отримували ті сім'ї, які цього справді потребують.

Отже, соціальна допомога багатодітним сім'ям в Україні є важливим елементом державної політики, спрямованої на підтримку родин з дітьми та покращення демографічної ситуації. Незважаючи на наявність правових норм та механізмів реалізації даної допомоги, існує потреба в подальшому її вдосконаленні.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ БАГАТОДІТНИМ СІМ'ЯМ

2.1. Зарубіжний досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям

Забезпечення соціального добробуту багатодітних сімей є пріоритетним напрямом соціальної політики багатьох країн світу. Досвід зарубіжних держав свідчить про різноманітність підходів до підтримки таких родин, де поєднуються фінансові виплати, податкові пільги, безкоштовні чи субсидовані послуги у сферах охорони здоров'я, освіти, житла та працевлаштування. Розглянемо практики Польщі, Франції, Німеччини, Великої Британії, США та інших країн, які демонструють ефективність різних моделей допомоги багатодітним сім'ям.

Польща за останнє десятиліття запровадила низку програм, спрямованих на підтримку багатодітних родин. Найбільш відомою є програма «Rodzina 800+», яка передбачає щомісячну виплату 800 злотих (приблизно 186 євро) на кожну дитину незалежно від доходу родини. Ця програма започаткована у 2016 році та вже охопила мільйони польських сімей. Наприклад, родина з міста Познань, яка має чотирьох дітей, завдяки програмі «800+» змогла придбати більшу квартиру та оплатити позашкільні заняття для дітей. Додатково, Польща впроваджує знижки на транспорт, культурні заходи, а також картку «Велика родина» («Karta Dużej Rodziny»), яка гарантує пільги в різних сферах життя [40].

Крім того, польський уряд активно розвиває інфраструктуру догляду за дітьми, відкриваючи нові дитячі садки та фінансуючи програми денного догляду, що полегшують працевлаштування батьків, особливо матерів. Також запроваджено податкові пільги для багатодітних сімей, зокрема можливість отримати більші відрахування з податку на доходи. Завдяки цим заходам держава не лише покращує фінансове становище багатодітних родин, а й

стимулює народжуваність, що є одним із ключових пріоритетів демографічної політики Польщі.

Французька модель соціальної допомоги багатодітним сім'ям базується на поєднанні грошової допомоги та фіскальної підтримки. Основою є «Allocations familiales» – щомісячні виплати на дітей, які збільшуються залежно від кількості дітей та віку. Наприклад, у родині з трьома дітьми базова виплата становить понад 300 євро на місяць. Франція також пропонує податкову систему «часток» («quotient familial»), що дозволяє багатодітним родинам суттєво знизити податкове навантаження. Наприклад, родина з міста Ліон завдяки цим інструментам змогла зменшити свій податок на дохід на 40% і спрямувати зекономлені кошти на освіту дітей. Крім того, існують пільги на транспорт, субсидовані дитячі садки та послуги нянь [26].

Окрім фінансових і фіскальних заходів, Франція активно підтримує багатодітні родини через розвиток соціальної інфраструктури. Держава фінансує мережу громадських центрів раннього розвитку, пропонує безкоштовні або частково оплачувані гуртки, секції та культурні заходи для дітей. Також запроваджено програми підтримки батьків, зокрема курси з виховання дітей, психологічне консультування та допомогу в поєднанні сімейного життя з професійною діяльністю. Такі комплексні заходи сприяють не лише підвищенню якості життя багатодітних родин, а й створюють умови для гармонійного розвитку дітей у сприятливому соціальному середовищі.

У Німеччині ключовими інструментами є виплати на дітей (Kindergeld) та батьківські виплати (Elterngeld). Kindergeld виплачується щомісяця в розмірі 250 євро на кожну дитину незалежно від доходів батьків. Elterngeld забезпечує часткову компенсацію втраченого доходу під час догляду за дитиною до 14 місяців. Багатодітні сім'ї можуть також отримати допомогу на оренду житла (Wohngeld) та пільги на енергоносії. Наприклад, родина Мюллерів з Дрездена, яка має п'ятеро дітей, отримує понад 1 250 євро щомісяця лише за програмою Kindergeld, а також користується зниженими тарифами на дитячі секції та

муніципальні послуги. Німецька модель вирізняється чіткою структурованістю і універсальністю.

Крім фінансової підтримки, Німеччина активно розвиває систему послуг для сімей, зокрема мережу денного догляду за дітьми (Kita), яка є доступною навіть для багатодітних родин з низькими доходами. Федеральна та місцева влада інвестують у програми з гармонізації сімейного та трудового життя, зокрема через гнучкі графіки роботи, часткову зайнятість та право на віддалену роботу для батьків. Додатково надаються консультаційні послуги у центрах підтримки родин, де сім'ї можуть отримати допомогу з питань виховання, правового захисту та соціальної інтеграції. Такий підхід сприяє не лише економічній стабільності, а й загальному добробуту багатодітних родин у Німеччині [35].

Чехія проводить політику підтримки багатодітних сімей через прямі соціальні виплати, податкові знижки та доступ до пільгових послуг. Основними інструментами є допомога при народженні дитини («porodné»), щомісячна допомога на дитину («přídavek na dítě») та податкові пільги на дітей. Зокрема, родина з трьома дітьми може щомісяця отримувати близько 3 000 чеських крон (приблизно 120 євро) у вигляді допомоги на дитину, а також суттєво знижувати податок на дохід через податкові пільги. Зокрема, родина із міста Брно, яка має четверо дітей, отримує допомогу на кожну дитину, має знижку на оплату дитячого садка, а також користуються муніципальною підтримкою для багатодітних родин, яка включає безкоштовний громадський транспорт для дітей та субсидії на дозвілля.

Чехія активно підтримує інфраструктуру догляду за дітьми. Сім'ї мають доступ до пільгових державних дитсадків, а також програм раннього розвитку дітей. Міністерство праці та соціальних справ Чеської Республіки також реалізує програми, спрямовані на поєднання сімейного життя з професійною діяльністю, як то часткова зайнятість для батьків із маленькими дітьми. Це сприяє підвищенню рівня зайнятості серед матерів і зменшує ризик бідності [39].

У Великій Британії багатодітні родини мають доступ до системи Universal Credit, це об'єднана програма соціальної допомоги, яка включає допомогу на дітей. Незважаючи на запроваджені обмеження (з 2017 року виплати поширюються лише на перших двох дітей у більшості випадків), для родин з трьома і більше дітьми існує система виключень та додаткової підтримки, зокрема підвищені ставки допомоги та житлові субсидії. Прикладом є родина Хамфрі з Бірмінгема, яка виховує чотирьох дітей. Завдяки Universal Credit і Housing Benefit вона щомісяця отримує понад 1500 фунтів стерлінгів підтримки, що покриває більшу частину витрат на житло та харчування. Додатково, діти мають право на безкоштовне шкільне харчування та проїзд.

Велика Британія надає широкі можливості для соціальної інтеграції та розвитку дітей у багатодітних родин. Держава підтримує доступ до безкоштовної освіти, включно з додатковими освітніми програмами, мовною підтримкою для дітей із сімей мігрантів та програмами літнього дозвілля. Для батьків існують численні курси підвищення кваліфікації, а також підтримка у працевлаштуванні через центри зайнятості. Значну роль відіграють і місцеві ради, які можуть надавати додаткову допомогу відповідно до потреб конкретної родини. Такий підхід забезпечує не лише базову підтримку, а й сприяє соціальній мобільності багатодітних сімей [36].

У США система підтримки багатодітних родин передбачає податкові кредити, грошові виплати та соціальні програми. Основним інструментом є податковий кредит на дітей – Child Tax Credit, який з 2021 року був тимчасово збільшений до 3600 доларів на дитину. Крім того, існує програма SNAP (харчові талони), Medicaid (охорона здоров'я) та програма житлових субсидій. Сильна сторона американської моделі – можливість комбінування допомог на федеральному, штатному та місцевому рівнях.

У США велика увага приділяється підтримці робочої зайнятості батьків у багатодітних родин. Держава та недержавні організації пропонують програми перекваліфікації, професійного навчання та пошуку роботи, зокрема через Workforce Innovation and Opportunity Act (WIOA). Для сімей із низьким

доходом доступні також програми безкоштовного або субсидованого догляду за дітьми, такі як Head Start, що забезпечує ранній розвиток і підготовку до школи.

У деяких штатах, як-от Каліфорнія чи Нью-Йорк, діють розширені програми підтримки для багатодітних мігрантських родин. Такий багаторівневий підхід дозволяє максимально адаптувати допомогу до індивідуальних потреб сімей, покращуючи їхні життєві перспективи [38].

Канада реалізує політику підтримки багатодітних сімей через програми податкових кредитів та грошових трансфертів. Основним інструментом є *Canada Child Benefit* (CCB) – щомісячна виплата, яка не оподатковується і залежить від доходу родини та кількості дітей. У 2024–2025 роках родини з дітьми до 6 років можуть отримувати до 7437 канадських доларів (CAD) на рік на кожну дитину, а для дітей віком від 6 до 17 років – до 6 275 CAD.

Окрім федеральної допомоги, в Канаді існує багато регіональних програм. Наприклад, у провінції Квебек діє окрема система *Family Allowance*, яка надає додаткові виплати до федеральної допомоги. Також у деяких провінціях діють субсидії на догляд за дітьми, безкоштовне дитяче харчування в школах та пільгові тарифи на комунальні послуги для багатодітних родин. У Британській Колумбії, наприклад, діє програма *Affordable Child Care Benefit*, що покриває до 1250 CAD на місяць за кожну дитину, яка відвідує дитсадок. Завдяки такому поєднанню федеральних і місцевих ініціатив, канадська система забезпечує стабільну та гнучку підтримку для багатодітних сімей [37].

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що ефективна соціальна політика щодо багатодітних родин має бути комплексною: об'єднувати фінансову підтримку, податкові стимули, субсидії на житло, доступ до медичних та освітніх послуг. Кожна країна реалізує унікальний підхід, виходячи з національних цінностей, демографічних викликів і бюджетних можливостей. Досвід Польщі, Франції, Німеччини, Чехії, Великої Британії, Канади та США може бути корисним для вдосконалення системи підтримки багатодітних сімей в Україні.

2.2. Досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям департаментом соціальної політики Луцької міської ради

У сучасних соціально-економічних умовах багатодітні сім'ї залишаються однією з найуразливіших категорій населення, що потребують системної державної підтримки. У Луцькій міській територіальній громаді ключову роль у реалізації соціальної політики щодо таких сімей відіграє департамент соціальної політики Луцької міської ради. Його діяльність спрямована на забезпечення права багатодітних родин на достойний рівень життя, підтримку в складних життєвих обставинах та створення сприятливих умов для виховання дітей.

Зокрема, Додаток А містить перелік соціальних послуг, які надає департамент соціальної політики Луцької міської ради багатодітним сім'ям. У ньому зазначені коди послуг, їхні назви, наявність інформаційних карток, бланків заяв, декларацій, формулярів та зразків заповнення. Серед послуг – призначення різних видів державної допомоги (при народженні дитини, у зв'язку з вагітністю та пологами), оформлення статусу багатодітної сім'ї, видача і продовження дії відповідних посвідчень, а також присвоєння звання «Мати-героїня». Документ структурований для зручності використання посадовцями і громадянами та розміщений на офіційному сайті департаменту [11].

Окрім того, багатодітні сім'ї користуються послугами Центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) Луцької міської ради. Додаток Б містить перелік адміністративних послуг, які надаються багатодітним сім'ям в даній установі. У ньому вказані ключові послуги, що охоплюють як фінансову допомогу (при вагітності, пологах, народженні дитини, на дітей у багатодітних сім'ях, за народження трійні), так і організаційні питання, пов'язані з оформленням посвідчень, їх дублікатів, продовженням дії, вклеюванням фото у 14 років, тощо. Згадується також комплексна електронна послуга «єМалятко», яка дозволяє спростити процес реєстрації новонароджених. Таким чином, даний додаток відображає сучасну модель надання адміністративних послуг,

орієнтовану на спрощення процедур та цифровізацію обслуговування багатодітних родин [20].

Особливістю місцевого підходу є поєднання державної та муніципальної підтримки. Департамент реалізує цільові програми соціального захисту, фінансовані з бюджету громади. Наприклад, у 2024 році в рамках виконання Програми соціального захисту населення, понад 1200 багатодітних родин отримали адресну грошову допомогу та матеріальні ресурси (одяг, канцелярія, харчові набори). А у рамках реалізації Програми соціальних виплат дітям у межах Луцької міської територіальної громади було надано фінансову допомогу 387 дітям із 288 родин загиблих або зниклих безвісти військовослужбовців. Загальна сума виплат склала 10729,8 тисяч гривень. Також активно функціонує вищевказаний центр надання адміністративних послуг, де батьки можуть в одному місці оформити документи на всі передбачені пільги та виплати, що значно спрощує процедуру отримання допомоги.

Згідно з офіційними даними департаменту соціальної політики, станом на початок 2025 року в Луцькій міській громаді зареєстровано понад 2300 багатодітних сімей, у складі яких виховується більше 7800 дітей. Серед них понад 45% отримують постійну грошову підтримку як малозабезпечені родини. Протягом 2024 року було здійснено понад 5000 звернень від багатодітних родин за різними видами допомоги. Близько 95% заяв були розглянуті у встановлений законом термін, що свідчить про ефективність організаційної роботи департаменту [20].

Згідно з Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» було прийнято звернення за призначенням допомог, а саме:

- 1) одноразової допомоги при народженні дитини – 929;
- 2) допомоги по вагітності та пологах – 629;
- 3) на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням – 151;
- 4) самотніми матерями – 551;
- 5) допомога при усиновленні – 10;

б) допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною – 27 (рис. 2.1).

Відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» звернулось 2856 осіб.

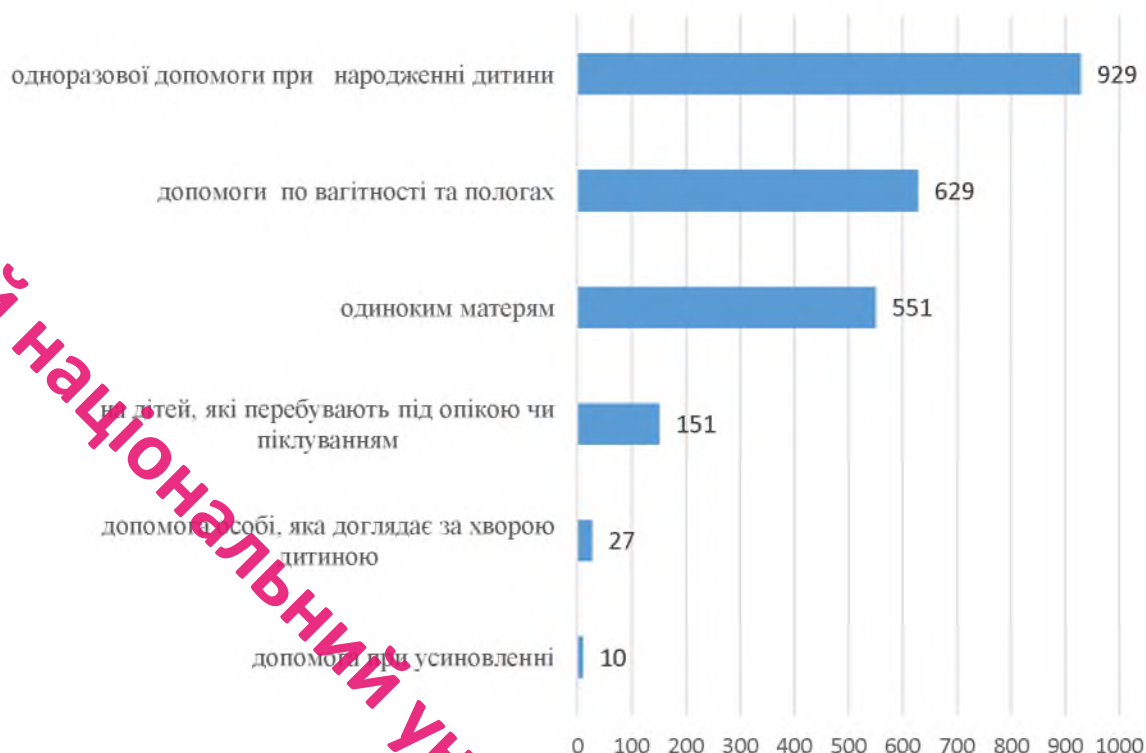

Рис. 2.1. Кількість прийнятих звернень за призначенням допомоги відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» департаментом соціальної політики Луцької міської територіальної громади [11].

Необхідно відмітити, що деякі види соціальної допомоги для багатодітних сімей призначаються автоматично на основі наявних даних у відповідних реєстрах та не потребують безпосереднього звернення (або повторного звернення) від громадян.

Так, відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» призначено 8898 соціальної допомоги, а саме:

- 1) 7767 одноразової допомоги при народженні дитини;
- 2) 646 допомоги в зв'язку з вагітністю та пологами;
- 3) 171 допомоги на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням;

- 4) 260 допомоги на дітей одиноким матерям;
- 5) 23 допомоги при усиновленні;
- 6) 31 допомога особі, яка доглядає за хворою дитиною (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Кількість призначених соціальних допомог відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» у Луцькій міській територіальній громаді [11].

Сім'ям із дітьми надано соціальної допомоги на суму 102972,9 тис. грн.

Згідно з Законом України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» було призначено та виплачено допомогу 1354 сім'ям на загальну суму 69170,9 тис. грн. [11].

Ще однією важливою практикою є реалізація проєктів соціального партнерства. Зокрема, департамент співпрацює з благодійними фондами, релігійними організаціями, місцевим бізнесом у межах програм корпоративної соціальної відповідальності. Наприклад, спільно з благодійним фондом «Сила добра» у 2023–2024 роках була проведена акція «Подаруй дитині радість», під час якої понад 500 дітей з багатодітних родин отримали зимове взуття та теплий одяг.

Ця ініціатива не лише сприяла покращенню матеріального становища родин, а й стала прикладом ефективної взаємодії між державними структурами та громадянським суспільством. У межах партнерства також організовуються заходи з психосоціальної підтримки, творчі майстер-класи, літні табори для дітей, що дозволяє комплексно задовольняти потреби багатодітних сімей і формувати сприятливе соціальне середовище.

Крім того, у Луцьку впроваджено систему індивідуального соціального супроводу для багатодітних родин, які перебувають у складних життєвих обставинах. Соціальні працівники забезпечують оцінку потреб, розробку плану дій, моніторинг ситуації в сім'ї, надають психологічну допомогу та сприяють залученню до навчальних і оздоровчих програм для дітей.

Завдяки цій системі вдається своєчасно виявляти проблеми, запобігати їх загостренню та підвищувати рівень соціальної адаптації родин. Такий підхід дозволяє не лише надавати допомогу, а й формувати навички самостійного подолання труднощів, що є особливо важливим для забезпечення сталості позитивних змін у житті багатодітних сімей.

Досвід Луцької міської територіальної громади у сфері надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям свідчить про ефективність поєднання державної та місцевої підтримки, а також гнучкий підхід до потреб конкретної сім'ї. Особливу роль відіграє системна робота департаменту соціальної політики, який не лише забезпечує належний рівень допомоги, а й виступає координатором у сфері міжвідомчої взаємодії. Місцевий підхід до соціальної політики можна вважати прикладом для інших громад, адже він базується на прозорості, доступності та орієнтації на довгострокову підтримку родин з дітьми.

2.2. Рекомендації для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади

У сучасних умовах соціально-економічної нестабільності питання соціального захисту багатодітних сімей є одним із ключових напрямів державної політики в Україні. Багатодітні сім'ї зазвичай перебувають у вразливому становищі через низький рівень доходів, підвищені витрати на утримання дітей, складність поєднання праці та виховання, обмеженість доступу до якісних соціальних послуг. У зв'язку з цим постає необхідність у вдосконаленні механізмів надання соціальної допомоги, що має бути ефективною, адресною та справедливою. На нашу думку, для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям в Луцькій міській територіальній громаді необхідно:

Впроваджувати індивідуальний підхід до оцінки потреб сімей (рис. 2.3). Універсальний підхід до визначення розміру соціальної допомоги не враховує реальні потреби конкретних родин. Наприклад, багатодітні сім'ї можуть мати різні витрати залежно від віку дітей, стану здоров'я чи регіону проживання. Запровадження системи індивідуального соціального супроводу, який включає детальне обстеження матеріально-побутових умов, дозволить точніше визначити обсяг необхідної допомоги.

Додатково, індивідуалізований підхід сприятиме підвищенню ефективності соціальної підтримки, оскільки дозволить органам соціального захисту враховувати унікальні обставини кожної сім'ї та надавати не лише фінансову допомогу, а й необхідні соціальні послуги – психологічну підтримку, юридичні консультації чи допомогу з працевлаштування. Такий підхід дозволяє зробити систему допомоги більш адресною, справедливою та гнучкою до змін життєвих обставин родин.

Автоматизувати процеси оформлення та виплат. Багатодітні батьки часто зіштовхуються з бюрократичними труднощами при оформленні документів на отримання соціальної допомоги, що створює додаткове

навантаження на родини та уповільнює процес отримання підтримки. Створення єдиного електронного порталу для подачі заявок, перевірки статусу звернень, завантаження необхідних документів та отримання онлайн-консультацій значно спростить доступ до соціальних послуг.

Такий портал дозволить скоротити строки розгляду заяв, уникнути дублювання інформації та покращити прозорість процедур. Крім того, автоматизація сприятиме зменшенню рівня корупції та зловживань у сфері соціального забезпечення, оскільки зменшиться кількість контактів із посадовими особами, що унеможливлує неофіційні домовленості чи затягування процесу.

Інтегрувати соціальної допомоги з послугами у сфері освіти, охорони здоров'я та працевлаштування. Надання лише фінансової допомоги не вирішує комплексних та структурних проблем, із якими щодня стикаються багатодітні сім'ї. Часто ці родини потребують не лише коштів, а й доступу до якісних освітніх, медичних і соціальних послуг, які є критично важливими для забезпечення повноцінного розвитку дітей та стабільності сім'ї загалом.

Ефективною є інтегрована модель підтримки, за якої родини автоматично отримують доступ до пільгових освітніх програм (заклади дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти), медичного обслуговування (включно з профілактикою, реабілітацією та психоемоційною підтримкою), а також державних або партнерських програм з працевлаштування чи перекваліфікації батьків. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише короткострокову допомогу, а й створює умови для довгострокового покращення соціального становища багатодітних родин.

Розширити програми соціального замовлення для громадських організацій. Громадські та благодійні організації часто мають більше гнучкості та можливостей оперативно реагувати на потреби багатодітних сімей, ніж державні структури. Вони мають довіру серед населення та використовують інноваційні підходи до надання підтримки.

Розширення практики соціального замовлення дозволить залучати такі організації до реалізації соціальних програм на конкурсній основі. Держава може фінансувати ініціативи, спрямовані на підтримку сімей у кризових ситуаціях, організацію дозвілля та оздоровлення дітей, надання психологічної чи юридичної допомоги. Це сприятиме вдосконаленню форм підтримки, підвищить її адресність та якість, а також дозволить ефективніше використовувати бюджетні ресурси через партнерство з недержавним сектором.

Рис. 2.3. Рекомендації для підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям Луцької міської територіальної громади

Запровадити систему моніторингу результативності соціальної допомоги. У сучасній системі соціальної підтримки часто не вистачає механізмів оцінки того, наскільки надана допомога реально впливає на покращення добробуту багатодітних родин. Без належного моніторингу складно виявити, які інструменти є ефективними, а які потребують змін або додаткових ресурсів.

Запровадження системи оцінки результативності соціальної допомоги на основі чітких соціальних індикаторів, таких як: рівень бідності в родині, освітні досягнення дітей, рівень зайнятості батьків, доступ до медичних послуг, дозволить органам влади своєчасно реагувати на зміни та адаптувати програми відповідно до реальних потреб. Такий підхід підвищить прозорість та ефективність соціальної політики, зробить її більш орієнтованою на результат, а не лише на обсяги витрат.

Підвищити рівень фінансової грамотності багатодітних сімей.
Ефективність використання соціальної допомоги значною мірою залежить від здатності родини раціонально планувати та розпоряджатися своїм бюджетом. Недостатній рівень фінансової грамотності може призводити до нецільового використання коштів, заборгованості або залежності від державної підтримки.

Організація безкоштовних тренінгів, індивідуальних консультацій, онлайн-курсів і створення доступних освітніх програм з основ фінансового планування, ведення бюджету, заощадження та грамотного використання банківських послуг сприятиме підвищенню рівня самозабезпечення багатодітних родин. Такий підхід дозволить не лише покращити добробут сімей, а й сприятиме їхній більшій соціальній інтеграції та зниженню довгострокової залежності від державної допомоги.

Залучати приватний сектор до програм з надання соціальної допомоги.
Приватний бізнес має значний потенціал у підтримці соціально вразливих груп, зокрема багатодітних сімей. Участь компаній у програмах корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) може включати створення робочих місць для батьків із гнучким графіком, фінансування благодійних ініціатив, надання товарів чи послуг на пільгових умовах, підтримку освітніх і культурних проєктів для дітей. Комплексний підхід до підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям передбачає поєднання правових, організаційних, фінансових, освітніх механізмів. Рекомендовані заходи мають спрямовуватись на покращення якості життя родин та формування сприятливих умов для всебічного розвитку дітей.

ВИСНОВКИ

Результати вивчення й аналізу наукової літератури, практичного досвіду з технології надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям, дали підстави для наступних висновків.

Соціальна допомога багатодітним сім'ям є необхідним інструментом державної підтримки, спрямованим на забезпечення гідного рівня життя, створення належних умов для виховання дітей та зниження соціальної вразливості таких родин.

Соціальна допомога багатодітним сім'ям – це система заходів і механізмів, спрямованих на правову, інформаційну, матеріальну, освітню, соціально-психологічну підтримку сімей, у складі яких є троє і більше дітей.

Законодавчо-нормативні основи надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям в Україні формуються на базі Конституції України, Законів України «Про охорону дитинства», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» та інших нормативно-правових актів, зокрема постанов Кабінету Міністрів і наказів Міністерства соціальної політики. Ці документи визначають критерії надання допомоги, порядок оформлення статусу багатодітної сім'ї, обсяг державної підтримки та механізми її реалізації, забезпечуючи правове підґрунтя для соціального захисту багатодітних родин.

Умови призначення та виплати соціальної допомоги багатодітним сім'ям в Україні регулюються вищевказаними нормативно-правовими актами і передбачають надання допомоги родинам, у яких виховується троє і більше дітей віком до 18 років (або до 23 років, якщо діти навчаються). Для отримання допомоги необхідно мати офіційний статус багатодітної сім'ї, оформлений через відповідні посвідчення, а також подати заяву та необхідні документи до органів соціального захисту. Допомога може включати щомісячні виплати, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, безоплатне харчування у школах, першочергове забезпечення місцями в дитсадках тощо.

Зарубіжний досвід надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям, зокрема Польщі, Франції, Німеччини, Великої Британії та США, демонструє ефективність комплексного підходу, що поєднує грошові виплати, податкові пільги, доступ до якісних соціальних послуг і підтримку з працевлаштування батьків. Наприклад, у Польщі програма «800+» забезпечує стабільну фінансову підтримку родин, у Франції діє гнучка система надбавок залежно від кількості дітей, у Німеччині – ефективна податкова система для родин, а у Великій Британії та США – активне залучення приватного сектору та підтримка через податкові кредити. Запозичення таких моделей в Україні є доцільним, оскільки дозволить посилити адресність допомоги, забезпечити її сталість і зменшити соціальну нерівність серед багатодітних родин.

Досвід Луцької міської територіальної громади у сфері надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям свідчить про ефективність поєднання державної та місцевої підтримки, а також гнучкий підхід до потреб конкретної сім'ї. Особливу роль відіграє системна робота департаменту соціальної політики, який не лише забезпечує належний рівень допомоги, а й виступає координатором у сфері міжвідомчої взаємодії. Зокрема, відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» призначено 8898 соціальних допомог на суму 102972,9 тис. грн., а згідно з Законом України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» було призначено та виплачено допомогу 1354 сім'ям на загальну суму 69170,9 тис. грн.

З метою підвищення ефективності надання соціальної допомоги багатодітним сім'ям в Луцькій міській територіальній громаді необхідно: впроваджувати індивідуальний підхід до оцінки потреб сімей; автоматизувати процеси оформлення та виплат; інтегрувати соціальну допомогу з послугами у сфері освіти, охорони здоров'я та працевлаштування; розширити програми соціального замовлення для громадських організацій; запровадити систему моніторингу результативності соціальної допомоги; підвищити рівень фінансової грамотності багатодітних сімей; залучати приватний сектор до програм з надання соціальної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріїв В.В. До проблеми соціального захисту сімей з дітьми. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 3. С. 173-177. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.30>
2. Афанасьєва Ю.В. Удосконалення системи соціального захисту багатодітних сімей в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 2. С. 201–206. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2013_2_30 (дата звернення: 05.04.2025).
3. Безтелесна Л., Юрчик Г., Нагай Ю. Удосконалення системи соціального захисту багатодітних сімей. *Україна: аспекти праці*. 2014. № 6. С. 22–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_6_5 (дата звернення: 05.04.2025).
4. Бориченко К.В. Соціальний захист сімей з дітьми за законодавством України: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 302 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b91cdb81-c412-46eb-8df7-be2e3620cdb6/content> (дата звернення: 05.04.2025).
5. Бурлака О.С. Державні соціальні пільги в системі соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. № 16. С. 410-417. DOI: <https://doi.org/10.32837/npnuola.v16i0.436>
6. Бурлака О.С. Зарубіжний досвід соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і можливості його використання в Україні. *Трудове право. Право соціального забезпечення*. 2020. № 1. С. 59-64. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/1/12.pdf> (дата звернення: 09.04.2025).
7. Бурлака О.С. Особливості соціального захисту багатодітних та неповних сімей. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2(1). С. 18–22. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvppp_2016_2\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvppp_2016_2(1)_5) (дата звернення: 05.04.2025).

8. Бурлака О.С. Соціальний захист сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні : теоретико-правові проблеми : монографія. Харків: ТОВ «В справі», 2016. 448 с.

9. Бухтіярова І.Г. Адміністративно-правові засади захисту дитинства та материнства в Україні : монографія. Київ: Гельветика, 2018. 211 с.

10. Види послуг. Департамент соціальної політики Луцької міської ради Волинської області. URL: <http://www.social.lutsk.ua/poslugy.php> (дата звернення: 05.04.2025).

11. Департамент соціальної політики Луцької міської ради. URL : <http://www.social.lutsk.ua/> (дата звернення: 04.04.2025).

12. Добрянський А.Я. Зарубіжний досвід вирішення проблем багатодітних сімей (на прикладі деяких країн ЄС). *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 104–110. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2015_44(1)_14) (дата звернення: 05.04.2025).

13. Ібрагім Ю. С. Розвиток послуг у сфері соціальної роботи з багатодітними сім'ями. *Наукові записки [Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка]*. Серія: Педагогіка. 2015. № 2. С. 114–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2015_2_22 (дата звернення: 05.04.2025).

14. Інструкція про порядок видачі посвідчень батьків та дитини з багатодітної сім'ї: затверджено Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту 29.06.2010 № 1947. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0531-10#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

15. Колосок А. М. Електронне урядування – шлях до формування соціально відповідальної держави. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 6 (168) С. 417-422. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/24038>

16. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

17. Корж І. А., Романова Н. Ф. Багатодітна сім'я як об'єкт соціальної роботи. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2015. № 1-4. С. 95–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srutip_2015_1-4_13 (дата звернення: 05.04.2025).

18. Крамаренко Л. В. Судова влада України на захисті багатодітної сім'ї: практичний вимір правового механізму державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Управління. 2013. Вип. 1. С. 220–226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2013_1_30 (дата звернення: 05.04.2025).

19. Крамаренко Л.В. Категорія «багатодітні сім'ї» у законодавчих актах України. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Управління. 2011. Вип. 4. С. 269–276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2011_4_38 (дата звернення: 05.04.2025).

20. Луцька міська рада. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2025).

21. Мадай О., Павлюк Т. Діагностика соціальної допомоги сім'ям з дітьми. *Збірник наукових праць «ΛΟΓΟΣ»* (November 24, 2023; Seoul, South Korea). 2023. С. 55–59. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-24.11.2023.16>

22. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 25.05.2025).

23. Порядок виготовлення і видачі посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 02.03.2010 р. № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

24. Порядок виплати допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2019 р. № 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

25. Порядок виплати одноразової винагороди жінкам, яким присвоєно почесне звання України «Мати-героїня»: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2011 р. № 268. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

26. Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1751. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1751-2001-%EF#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

27. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України 21.11.1992 р. № 2811-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

28. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 № 1768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

29. Про затвердження форми заяви для оформлення посвідчення батьків багатодітної сім'ї та посвідчення дитини з багатодітної сім'ї: затверджено Наказ Міністерства соціальної політики України 18.05.2021 р. № 253. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-21#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

30. Про охорону дитинства: Закон України 26.04.2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 05.04.2025).

31. Сітнік С.П. Підтримка багатодітних сімей, як пріоритетний напрямок державної сімейної політики. *Державне будівництво*. 2019. № 1. С. 1-11. DOI: <https://doi.org/10.34213/db.19.01.15>

32. Соціальний захист. Материнство та дитинство. Центр надання адміністративних послуг Луцької міської ради. URL: <https://cnap.lutskrada.gov.ua/digit-area/5> (дата звернення: 05.04.2025).

33. Стрельник О. Багатодітна сім'я в Україні: дискурси та суперечності соціальної політики. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2011. № 1. С. 156–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stmm_2011_1_13 (дата звернення: 05.04.2025)

34. Яригіна Є.П. Соціальне забезпечення сімей з дітьми: міжнародний досвід та українська модель: монографія. Харків: Монолит, 2016. 196 с.

- https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11723/1/Yrugina_2016.pdf URL: (дата звернення: 05.04.2025).
35. Bundesagentur für Arbeit. Kindergeld. URL: <https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder/kindergeld> (дата звернення: 23.05.2025).
36. GOV.UK. Universal Credit and Child Benefit. URL: <https://www.gov.uk/universal-credit> (дата звернення: 24.05.2025).
37. Government of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/child-family-benefits/canada-child-benefit-overview.html> (дата звернення: 25.05.2025).
38. IRS. Child Tax Credit (USA). URL: <https://www.irs.gov/credits-deductions/child-tax-credit> (дата звернення: 25.05.2025).
39. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. URL: <https://www.mpsv.cz/rodina-a-deti> (дата звернення: 25.05.2025).
40. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej. Program Rodzina 800 plus. URL: <https://www.gov.pl/web/rodzina/rodzina-500-plus> (дата звернення: 25.05.2025).
41. Revenu de solidarité active (RSA). URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/N19775> (дата звернення: 23.05.2025).
42. Thorington V., Howe E., Campos E. *et al.* The Experiences of Hispanic Mothers of Young Children in Accessing Cross-sector Federal Financial Assistance Programs to Improve Family Self-sufficiency and Well-being. *Journal of Racial and Ethnic Health Disparities*. 2025. <https://doi.org/10.1007/s40615-025-02493-8>
43. Zen M., Muhtadi M. Social Assistance Strategy for the Family Hope Program (PKH) in Improving the Independence of Beneficiary Families in the Cempaka Putih Village Area South Tangerang. *Al-I'timad: Jurnal Dakwah Dan Pengembangan Masyarakat Islam*. 2025. № 3(1). 3. 81-100. <https://doi.org/https://doi.org/10.35878/alitimad.v3i1.1624>

ДОДАТКИ

Додаток А

**Соціальні послуги багатодітним сім'ям,
які надаються департаментом соціальної політики Луцької міської ради**

URL: <http://www.social.lutsk.ua/poslugy.php> (дата звернення: 05.04.2025).

Код послуги	Назва послуги	Інформаційна картка	Бланки заяв, декларацій та формулярів	Зразки заповнення
11.9-2/ 65	Призначення одноразової винагороди жінкам, яким присвоєно почесне звання України «Мати-героїня»	—	формуляр	зразок
11.9-2/ 68	Призначення державної допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях	00960 ІК-11.9-2/ 68 ІП	формуляр	зразок
11.9-2/ 70	Видача грошової компенсації вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка»	01227 ІК-11.9-2/70 ІП	формуляр	зразок
11.9-2/ 72	Надання одноразової допомоги сім'ям, у яких народилася трійня (або більше	02376 ІК-11.9-2/72 ІП	формуляр	зразок

	дітей)			
91/11/02	Призначення державної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами жінкам, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування	00143 ІК-91/11/02 ІП	формуляр	зразок
27/11/03	Призначення державної допомоги при народженні дитини	00144 ІК-27/11/03 ІП	формуляр	зразок
132/11/06	Присвоєння почесного звання «Мати-героїня»	01280 ІК-132/11/06 ІП	формуляр	зразок
133/11/07	Встановлення статусу, видача посвідчень батькам багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї	00121 ІК-133/11/07 ІП	формуляр	зразок
134/11/08	Видача посвідчення дитини з багатодітної сім'ї у зв'язку з досягненням 6-річного віку	ІК-134/11/08 ІП	формуляр	зразок
135/11/09	Продовження терміну	01200	формуляр	зразок

	дії посвідчення дитини з багатодітної сім'ї у зв'язку з досягненням 14-річного віку	ІК-135/11/09 ІП		
136/11/10	Видача дубліката посвідчення батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї	01194 ІК-136/11/10 ІП	формуляр	зразок
137/11/11	Внесення даних про новонароджену дитину у посвідчення батьків багатодітної сім'ї	02060 ІК-137/11/11 ІП	формуляр	зразок
138/11/12	Продовження строку дії посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї	01196 ІК-138/11/12 ІП	формуляр	зразок
139/11/13	Видача довідки про те, що батькам за місцем реєстрації не видавалось посвідчення батьків багатодітної родини	01244 ІК-139/11/13 ІП	формуляр	зразок

Додаток Б

**Технологія надання адміністративних послуг багатодітним сім'ям
центром надання адміністративних послуг Луцької міської ради.**

URL: <https://cnap.lutskrada.gov.ua/digit-area/5> (дата звернення: 05.04.2025).

№ з/п	Назва послуги
1	Призначення державної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами
2	Призначення державної допомоги при народженні дитини
3	Надання одноразової допомоги сім'ям, у яких народилася трійня (або більше дітей)
4	Призначення одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка»
5	Призначення грошової компенсації вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка»
6	Призначення державної допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях
7	Призначення одноразової винагороди жінкам, яким присвоєно почесне звання України «Мати-героїня»
8	Комплексна електронна публічна послуга «єМалятко»
9	Установлення статусу, видача посвідчень батькам багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї
10	Присвоєння почесного звання «Мати-героїня»
11	Видача дубліката посвідчення батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї
12	Продовження строку дії посвідчень батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї
13	Вклейка фотокартки в посвідчення дитини з багатодітної сім'ї у зв'язку з досягненням 14-річного віку
14	Видача довідки про те, що батькам за місцем реєстрації не видавалось посвідчення батьків багатодітної родини